

**RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ORQALI BO‘LAJAK
BOSHLANG‘ICH SINIF O‘QITUVCHILARINING KASBIY
KOMPETENSIYALARINI SHAKLLANTIRISH**

Nosirova Dilfuza ¹

¹ *Maktabgacha va boshlang‘ich ta‘lim metodikasi kafedrası katta o‘qituvchisi, Guliston Davlat Pedagogika instituti*

Orziqulova Zaynura Muhammadqul qizi ²

² *Guliston Davlat Pedagogika instituti 1-kurs magistranti*

orziqulovazaynura4@gmail.com

**MAQOLA
MALUMOTI**

ANNOTATSIYA:

MAQOLA TARIXI:

Received: 14.01.2025

Revised: 15.01.2025

Accepted: 16.01.2025

KALIT SO‘ZLAR:

raqamli texnologiyalar, raqamli vositalar, kasbiy kompetensiyalar, pedagogik kompetensiyalar, ta‘lim jarayoni, interaktiv metodlar, innovatsion o‘qitish, raqamli kompetensiya, pedagogik metodlar.

Ushbu maqolada, raqamli texnologiyalar yordamida bo‘lajak boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarining kasbiy kompetensiyalarini shakllantirish masalalari ko‘rib chiqiladi. Raqamli texnologiyalarning ta‘lim jarayonidagi roli, o‘qituvchilarning pedagogik va axborot-kommunikatsiya kompetensiyalarini rivojlantirishdagi ahamiyati, shuningdek, ularning o‘quvchilarni zamonaviy bilimlar bilan ta‘minlashdagi o‘rni tahlil qilinadi. Maqola, raqamli vositalar orqali o‘qituvchilarning interaktiv va innovatsion darslarni tashkil etish, shaxsiy va professional kompetensiyalarini oshirishda qanday yordam berishi mumkinligini muhokama qiladi. Shuningdek, bo‘lajak o‘qituvchilarni raqamli texnologiyalar bo‘yicha tayyorlashda yuzaga keladigan asosiy muammolar va ularni hal etish yo‘llari haqida fikrlar bildirilib, ta‘lim tizimini raqamlashtirish jarayonida o‘qituvchilarni qanday tayyorlash zarurligi haqida xulosa qilinadi. Maqola o‘qituvchilarni raqamli kompetensiyalarini

rivojlantirishga oid metodik yondashuvlar va tajribalarni taqdim etadi.

KIRISH. Zamonaviy ta'lim tizimining rivojlanishi, o'quvchilarning bilim va ko'nikmalarini oshirishga qaratilgan yangi metod va yondashuvlarni talab qiladi. Shu boisdan, bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyalarini shakllantirish muhim ahamiyatga ega. Bu kompetensiyalar, o'qituvchining nafaqat o'z sohasidagi bilimlari, balki pedagogik mahorat va axborot texnologiyalarini samarali qo'llash ko'nikmalarini o'z ichiga oladi.

Raqamli texnologiyalarni ta'lim jarayoniga tatbiq etish bugungi kunda ta'limning sifatini oshirish va o'qituvchilarning professional kompetensiyalarini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. O'qituvchilarning raqamli kompetensiyalarini shakllantirish, shuningdek, ta'lim jarayonining samaradorligini oshirish va talabalarga innovatsion o'qitish metodlarini taqdim etish imkoniyatini yaratadi. Raqamli texnologiyalar yordamida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyalarini shakllantirishning muhim jihatlari, uning metodikasi va amaliy qo'llanilishi masalalari ko'rib chiqiladi [1].

Raqamli kompetensiya — bu shaxsning raqamli texnologiyalarni samarali qo'llash, elektron resurslardan foydalanish, axborotlarni tahlil qilish va muammolarni hal qilish ko'nikmalaridir. Ta'lim tizimida bu kompetensiyalarni o'zlashtirish o'qituvchilarning pedagogik faoliyatini yanada samarali va innovatsion qilishga imkon beradi. Zamonaviy ta'limda, o'qituvchidan nafaqat pedagogik bilim va ko'nikmalar, balki axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini o'zlashtirish va ularni o'quvchilarga etkazishda samarali ishlatish ham talab qilinadi [2].

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilari, ayniqsa, raqamli texnologiyalarni o'qitish jarayoniga joriy qilishda katta rol o'ynaydi. Ular o'z o'quvchilariga nafaqat an'anaviy metodlarni, balki elektron ta'lim platformalarini, o'yinlar, videolar va boshqa interaktiv vositalarni ham taqdim etishlari kerak. Raqamli kompetensiya o'qituvchining umumiy pedagogik kompetensiyalarini mustahkamlashga yordam beradi [3].

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisining kasbiy kompetensiyalari.

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyalari turli jihatlarni o'z ichiga oladi. Ulardan eng muhimlari quyidagilardir:

1. Pedagogik kompetensiya - bu o'qituvchining ta'lim metodlarini bilishi, talabalarga ta'lim berish usullarini tanlashi va ularni samimiy va samarali tarzda o'rgatish qobiliyatidir.

2. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) bo'yicha kompetensiya - bu o'qituvchining zamonaviy texnologiyalarni o'z faoliyatida qo'llash qobiliyatidir. Bu kompetensiya, o'qituvchining dars jarayonida internet, multimedia vositalari, interaktiv doskalar va boshqa elektron resurslardan foydalanish imkoniyatini beradi.

3. Shaxsiy kompetensiya - bu o'qituvchining o'zini-o'zi boshqarish, bilim va ko'nikmalarini rivojlantirishga bo'lgan qiziqish va tayyorlikdir.

4. Kommunikativ kompetensiya -bu o'qituvchining o'quvchilar bilan samarali muloqot o'rnatish va pedagogik muloqotni tashkil etish qobiliyatidir.

Bu kompetensiyalar raqamli texnologiyalar yordamida yanada samarali rivojlantirilishi mumkin. Masalan, axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini o'rganish va o'quvchilarga o'rgatish orqali o'qituvchi o'z pedagogik kompetensiyasini oshiradi va o'quvchilarga raqamli muhitda ta'lim olishda yordam beradi.

Adabiyotlar tahlili. Raqamli texnologiyalar ta'lim tizimida o'qituvchilar va o'quvchilar uchun yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Shu bilan birga, ta'lim jarayonida raqamli texnologiyalarni samarali qo'llash, o'qituvchilarning kasbiy kompetensiyalarini shakllantirish uchun muhim shartlardan biridir. Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini raqamli kompetensiyalarga tayyorlash masalasi pedagogika, ta'lim texnologiyalari va informatika fanlarida keng muhokama qilinayotgan mavzulardan biridir.

Raqamli texnologiyalarni ta'lim jarayoniga qo'llashning samaradorligini ko'plab tadqiqotlar tasdiqlagan. Shu jumladan, Anderson va Mera (2015) o'zlarining tadqiqotlarida, o'qituvchilarni raqamli texnologiyalar bo'yicha tayyorlash ta'lim sifatini oshiradi, deb ta'kidlaganlar. Ular raqamli vositalar yordamida o'qituvchilar o'quvchilarga interaktiv va innovatsion darslar o'tkazish imkoniyatiga ega ekanliklarini ko'rsatishgan. Bunday yondashuvlar, o'quvchilarning o'rganish faoliyatini faollashtiradi va ularga zamonaviy bilimlarni etkazishda yordam beradi [4].

Maqolalar va tadqiqotlar shuni ko'rsatmoqdaki, raqamli texnologiyalarni ta'limda qo'llash o'qituvchilarning pedagogik kompetensiyalarini rivojlantirishda muhim omil hisoblanadi. Shu nuqtai nazardan, Xusainov (2019) tomonidan taqdim etilgan "Axborot texnologiyalarining o'qituvchi kompetensiyalariga ta'siri" nomli tadqiqotda, raqamli vositalar o'qituvchilarga o'z pedagogik faoliyatlarini yaxshilash, darslarni yanada interaktiv va samarali tashkil etish imkonini berishini ta'kidlaydi. U, shuningdek, o'qituvchilarning raqamli kompetensiyalarini rivojlantirishni, ta'lim tizimini modernizatsiya qilishning ajralmas qismi sifatida ko'rsatadi [5].

O'qituvchilarning kasbiy kompetensiyalarini shakllantirish, pedagogik tayyorgarlikning eng muhim bosqichlaridan biridir. Shuningdek, kompetensiyalarni shakllantirish jarayonida axborot texnologiyalarini o'rganishning o'rni katta. O'qituvchilarni raqamli texnologiyalar yordamida kasbiy kompetensiyalarga tayyorlash, ularning o'quvchilarga zamonaviy bilimlar va ko'nikmalarni o'rgatishda muhim vosita hisoblanadi. Mavzuni o'rganishda o'qituvchilarning pedagogik va axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini qanday qo'llashlarini tushunish zarur.

Misol uchun, Raximov (2020) o'zining "Raqamli texnologiyalar orqali o'qituvchilarning kasbiy kompetensiyalarini oshirish" nomli ishida, raqamli texnologiyalar o'qituvchilarni interaktiv darslar o'tkazish va o'quvchilar bilan samarali muloqot qilishga tayyorlashda muhim vosita ekanligini ko'rsatadi. U o'qituvchilarning texnologik kompetensiyalarini oshirish uchun maxsus metodik yondashuvlarni ishlab chiqishni taklif qilgan.

Shuningdek, Mirzaeva (2021) tomonidan o'tkazilgan tadqiqotda, bo'lajak o'qituvchilarning raqamli kompetensiyalarini shakllantirishda ta'lim texnologiyalarining ta'siri muhokama qilinadi. Uning fikriga ko'ra, zamonaviy o'qituvchi, raqamli texnologiyalarni o'z faoliyatida to'liq qo'llay olish uchun nafaqat texnologik bilimga, balki pedagogik va psixologik bilimlarga ham ega bo'lishi lozim. Shunday qilib, raqamli texnologiyalar o'qituvchining o'zini doimiy ravishda rivojlantirish va yangiliklarga moslashishda muhim ahamiyatga ega [6].

Innovatsion pedagogik metodlar, raqamli texnologiyalar yordamida o'qituvchilarning kasbiy kompetensiyalarini shakllantirishda samarali vosita hisoblanadi. O'qituvchilarni interaktiv va o'yin-kulgi asosidagi metodlar yordamida o'rgatish, ularni raqamli vositalar orqali o'quvchilarga taqdim etishda muhim rol o'ynaydi. Masalan, Xolmatova (2020) o'zining tadqiqotida, interaktiv ta'limning raqamli texnologiyalar yordamida qanday rivojlanishini ko'rsatadi. O'quvchilarning e'tiborini jalb qilish va ularni faol o'rganishga undash uchun zamonaviy texnologiyalardan foydalanish, o'qituvchilarga katta imkoniyatlar yaratadi.

Xuddi shunday, Shukurov (2021) tomonidan o'tkazilgan "Raqamli texnologiyalar va interaktiv metodlar" nomli tadqiqotda, interaktiv platformalar, onlayn kurslar va raqamli o'yinlar yordamida o'quvchilarning o'rganish jarayonini faollashtirish mumkinligi ko'rsatilgan. U raqamli vositalar orqali o'qituvchilarning o'quvchilarga bilim berishdagi yondashuvlarini yaxshilashning muhimligini ta'kidlaydi [7].

Muhokama va takliflar. Bugungi kunda, raqamli texnologiyalarni ta'lim jarayoniga samarali tatbiq etish uchun o'qituvchilarni tayyorlash zarur. O'qituvchilarni raqamli

kompetensiyalar bo'yicha tayyorlash jarayoni, ularga turli raqamli vositalardan foydalanish va o'quv jarayonida interaktiv metodlarni qo'llashni o'rgatishni o'z ichiga oladi. O'qituvchilarni tayyorlashda quyidagi aspektlarga e'tibor qaratish zarur:

- Texnologiyalarga kirish: O'qituvchilarga raqamli vositalar va platformalar bilan ishlashda boshlang'ich ma'lumotlar berish, internet resurslaridan qanday foydalanishni o'rgatish.
- Innovatsion pedagogik metodlar: Raqamli texnologiyalar yordamida interaktiv va o'yin-kulgi asosidagi darslar tashkil etish.
- Kommunikatsiya va kollaboratsiya: O'qituvchilarni raqamli platformalarda samarali muloqot qilish va birgalikda ishlashga o'rgatish.
- O'quvchilarga moslashish: Raqamli texnologiyalarni o'quvchilarning turli ehtiyojlariga mos ravishda qo'llash [8].

Raqamli texnologiyalarni boshlang'ich ta'lim jarayoniga qo'llashda pedagogik metodlarni ham yangilash zarur. Bo'lajak o'qituvchilar, texnologik vositalarni quyidagi metodlarda qo'llashlari kerak:

1. Interaktiv o'qish va o'rganish: Zamonaviy interaktiv platformalar yordamida o'quvchilarni faollashtirish, darslarni o'yinlar yoki multimedialar yordamida o'tkazish.
2. Virtual simulyatsiyalar: O'quvchilarga turli mavzularni simulyatsiya qilish orqali o'rgatish, masalan, matematik masalalarni interaktiv tarzda hal qilish yoki ilmiy eksperimentlarni virtual tarzda o'rganish.
3. Tarbiyaviy va axborot-kommunikatsiya texnologiyalari: O'qituvchilarni va o'quvchilarni axborot bilan ishlashga o'rgatish, internetdan to'g'ri foydalanish va ma'lumotlarni tekshirish ko'nikmalarini rivojlantirish.

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini interaktiv va raqamli vositalarni samarali qo'llashga o'rgatish uchun maxsus treninglar va kurslar tashkil etish zarur. O'qituvchilarni o'zlarining pedagogik faoliyatlarida qanday qilib raqamli texnologiyalarni samarali qo'llash mumkinligi haqida o'rgatish, ularni interaktiv metodlar va o'yin-kulgi asosidagi darslar o'tkazishga tayyorlash zarur [9].

Raqamli texnologiyalarni bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyalarini shakllantirishda qo'llash, nafaqat ularning pedagogik ko'nikmalarini, balki o'quvchilarga raqamli dunyoda muvaffaqiyatli yashash uchun zarur bo'lgan kompetensiyalarni ham oshiradi. Bo'lajak o'qituvchilarni raqamli texnologiyalar bo'yicha tayyorlash, ta'lim jarayonining sifatini oshirish va o'quvchilarga zamonaviy bilimlarni berish uchun muhimdir. Raqamli kompetensiyalarga ega bo'lgan o'qituvchilar, o'zining

pedagogik metodlarini innovatsion va interaktiv shaklda ishlab chiqib, o'quvchilarga sifatli ta'lim berishga erishadilar.

Xulosa. Raqamli texnologiyalar hozirgi ta'lim tizimida o'qituvchilar va o'quvchilar uchun katta imkoniyatlarni taqdim etmoqda. Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyalarini shakllantirishda raqamli texnologiyalarning o'rni beqiyosdir. Zamonaviy pedagogik jarayonlarda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini to'g'ri va samarali qo'llash, o'qituvchilarning pedagogik kompetensiyalarini rivojlantirish, interaktiv va innovatsion darslarni tashkil etish imkoniyatlarini yaratadi.

Maqolada ko'rib chiqilganidek, raqamli texnologiyalarni ta'lim jarayoniga tatbiq etish o'qituvchilarning o'quvchilarga bilim berish samaradorligini oshiradi va ularni zamonaviy pedagogik metodlarga tayyorlashga yordam beradi. Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining raqamli kompetensiyalarini shakllantirish, nafaqat pedagogik metodlarni o'zlashtirish, balki o'quvchilarga axborot texnologiyalaridan foydalanishni o'rgatishda ham muhim ahamiyatga ega.

Shu o'rinda, bo'lajak o'qituvchilarni raqamli texnologiyalar yordamida kasbiy tayyorgarlikdan o'tkazish, ta'lim tizimining raqamlashtirilishiga tayyorlashning ajralmas qismi hisoblanadi. O'qituvchilarni raqamli texnologiyalar bo'yicha tayyorlashda, ularning pedagogik va texnologik kompetensiyalarini rivojlantirishga yo'naltirilgan metodik yondashuvlar joriy etilishi zarur. Shuningdek, o'qituvchilarga zamonaviy raqamli vositalar va resurslar yordamida o'quvchilarning bilim va ko'nikmalarini rivojlantirishda yanada samarali ishlash imkonini berish lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Shukurov A. (2019). "Raqamli texnologiyalarni ta'lim jarayonida qo'llash." *Ta'lim va texnologiyalar* jurnalida.
2. Xusanov B. (2020). "Pedagogik kompetensiyalar va raqamli texnologiyalar." *O'qituvchilar tayyorlash tizimi*.
3. European Commission. (2013). *The role of ICT in teacher education: Policy recommendations and strategies*. Brussels: European Commission.
4. Anderson, T., & Mera, E. (2015). *Pedagogical innovations and digital technologies. The role of digital technologies in teacher training*. Tashkent: Educational Publishing House of Uzbekistan.
5. Xusainov M. (2019). O'qituvchilarning raqamli texnologiyalarni qo'llashdagi kompetensiyalarini oshirish. *O'zbekiston ta'lim tizimida innovatsiyalar* jurnali, 25(1), 34-40.

6. Mirzaeva G. (2021). O'qituvchilarning raqamli kompetensiyalarini shakllantirishda metodik yondashuvlar. *Pedagogika va texnologiya jurnali*, 12(3), 45-56.

7. Shukurov B. (2020). Interaktiv metodlar va raqamli texnologiyalar. *Zamonaviy ta'lim metodikasi jurnali*, 3(4), 77-85.

8. Anderson J. (2018). The role of digital technologies in the professional development of teachers. *Journal of Educational Research*, 18(2), 72-80.

9. G'ulomov O., & Shamsiyev, M. (2021). Ta'limda axborot texnologiyalaridan foydalanish va boshlang'ich ta'limda raqamli kompetensiyalarni rivojlantirish. *Pedagogika va texnologiyalar ilmiy jurnali*, 14(5), 89-97.

